

Opinia
Prezesa Agencji Oceny Technologii Medycznych
nr 149/2011 z dnia [REDAKTOWANE]
o projekcie programu zdrowotnego
„Zostań Szpikodawcą – pomóż sobie pomagając innym”
realizowany przez Starostwo Powiatowe w [REDAKTOWANE]

Po zapoznaniu się z opinią Rady Konsultacyjnej uważam, że projekt programu zdrowotnego „Zostań Szpikodawcą - pomóż sobie pomagając innym” dotyczy istotnego problemu zdrowotnego i społecznego, jednakże nie może być pozytywnie zaopiniowany, ze względu na:

- brak współpracy z Regionalnym Centrum Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa,
- brak kryteriów kwalifikacji i dyskwalifikacji osób, które planuje się objąć badaniami i uzyskać od nich zgodę na oddanie krwi lub szpiku i ich pobranie,
- brak wystarczającego budżetu na realizację programu,
- brak wskaźników realizacji programu.

Pomimo ciągłego i szybkiego postępu technologicznego w medycynie, nie udało się do tej pory stworzyć pełnowartościowych substytutów krwi, komórek krwiotwórczych oraz organów takich jak nerki, wątroba, serce.. Konieczne jest pozyskiwanie ich od dawców. Krew i jej składniki podawane są głównie osobom, które utraciły swoją własną krew w wyniku wypadku albo zabiegu operacyjnego, osobom z zaburzeniami krzepnięcia, po oparzeniach i urazach, a także pacjentom z chorobami rozrostowymi i nowotworami w trakcie i po chemioterapii. Niedobory krwi i jej składników występują okresowo w ciągu całego roku, a najdłużej utrzymują się okresie wakacyjnym. Transplantacja narządów jest metodą leczenia ratującą życie i zdrowie pacjentów. Stosuje się ją w przypadku schyłkowej niewydolności organów, takich jak nerki, serce, wątroba, płuca, trzustka, jelita. Leczenie to umożliwia powrót do zdrowia w Polsce około 1-1,5 tysiącom osób w skali roku. W Polsce w wszystkich rejestrach potencjalnych niespokrewnionych dawców szpiku zgłoszonych do światowego rejestru BMDW (*Bone Marrow Donors Worldwide*) jest zarejestrowanych ok. 150 tys. ochotników. Nie jest to liczba wystarczająca, aby zaspokoić potrzeby naszego kraju. Powodem małej liczby potencjalnych dawców najczęściej nie jest brak chęci pomocy, ale niewiedza i strach, do których przyczyniają się nieprawdziwe informacje i mity powstałe wokół zabiegu oddawania szpiku kostnego. Transplantacja komórek krwiotwórczych stosowana jest w następujących grupach chorób: niedoborach immunologicznych wrodzonych i aplazjach szpiku, nowotworach oraz chorobach o podłożu autoimmunologicznym. Wszelkie działania mające na celu zwiększenie społecznej świadomości i akceptacji dla krwiodawstwa oraz oddawania szpiku i organów zasługują na poparcie i promocję.

Światowa Organizacja Zdrowia publikuje następujące zalecenia na temat akcji honorowego krwiodawstwa:

- Kluczem do rekrutacji dawców i gromadzenia bezpiecznej krwi są dobrej jakości dane epidemiologiczne dotyczące rozpowszechnienia czynników zakaźnych w populacji ogólnej, w celu identyfikacji populacji dawców o zmniejszonym ryzyku.
- W celu rekrutacji wolontariuszy należy prowadzić efektywną edukację oraz motywację dawców z grup zmniejszonego ryzyka.
- Narodowe Programy gromadzenia dawców krwi powinny włączać organizacje zajmujące się poborem krwi.
- Należy szkolić pracowników ośrodków pobierania krwi oraz ośrodków rekrutujących dawców.
- Należy wypracować współpracę z organizacjami pozarządowymi, takimi jak Czerwony Krzyż i innymi organizacjami pozarządowymi oraz mediami.
- Należy przygotować materiały edukacyjne dla dawców.
- Należy przeprowadzać kampanie medialne i edukacyjne w miejscach pracy, społecznościach oraz instytucjach edukacyjnych.
- Należy prowadzić bazę dawców krwi.
- Należy monitorować i ewaluować programy skierowane do potencjalnych dawców krwi.

Oceniany program odnosi się do dobrze zdefiniowanego problemu zdrowotnego – edukacji w zakresie krwiodawstwa, oddawania komórek krwiotwórczych oraz narządów do przeszczepu. Celem programu jest edukacja mieszkańców powiatu w zakresie dawstwa szpiku kostnego i krwiodawstwa oraz przeszczepiania narządów. Jednocześnie planowana jest organizacja pobierania krwi i przeprowadzanie badań kwalifikujących do oddania szpiku. Polskie przepisy dokładnie opisują warunki, w jakich może się to odbywać. Do pobierania krwi upoważnione są jedynie Regionalne Centra Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa. Warunki pobierania krwi od kandydatów na dawców krwi i dawców krwi określa Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 18 kwietnia 2005 r. Próbkę krwi każdej osoby zakwalifikowanej do pobrania są poddawane podstawowym badaniom oraz badaniom wirusologicznym. Zasady dawstwa szpiku w Polsce ustalono w Rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 12 marca 2010 r. Jednostki rekrutujące, mogą pozyskiwać potencjalnych dawców szpiku i komórek krwiotwórczych krwi obwodowej po uzyskaniu odpowiedniego pozwolenia ministra właściwego do spraw zdrowia. Ośrodki dawców szpiku mają obowiązek niezwłocznie przekazywać dane pozyskanych dawców do CRNDSiKP (Centralny Rejestr Niespokrewnionych Dawców Szpiku i Krwi Pępowinowej), który z kolei zamieszcza je w bazie światowej.

W projekcie programu zaplanowano szereg działań o charakterze edukacyjno-informacyjnym: spotkania z wieloletnimi honorowymi krwiodawcami oraz osobami, którym pobrano szpik, spotkania z osobami, którym promowane interwencje uratowały życie, przekazanie informacji na temat oddawania krwi, szpiku oraz organów i kolportaż materiałów oświatowo-zdrowotnych. Edukacja na temat oddawania organów powinna dotyczyć również żywych dawców (rodzinne przeszczepy nerek, fragmentów wątroby, skóry). Każda forma promowania i edukacji w powyższym zakresie zasługuje na poparcie. Zaplanowano przeprowadzenie badań ciśnienia krwi oraz morfologii i szeregu badań diagnostycznych w celu kwalifikacji dawców szpiku. Nie są one wymieniane w odnalezionych wytycznych jako właściwe w programach promocji krwiodawstwa i oddawania szpiku. Pobieranie krwi oraz badania kwalifikujące do oddania szpiku mogą być wykonywane jedynie przez odpowiednie instytucje: Regionalne Centra Krwiodawstwa i Krwiolecznictwa oraz Ośrodki Dawców Szpiku.

Populacją programu są obywatele powiatu [REDAKTOWANE] w wieku 18-50 lat. Krew można oddawać do 65 roku życia. Zaplanowany na realizację programu budżet wynosi [REDAKTOWANE] tys. zł. Wydaje się, że zaproponowana kwota jest niewspółmierna do planowanych działań. Gdyby wszystkie środki zostały przeznaczone na wykonanie proponowanych badań krwi, wystarczyłyby ich tylko dla 20 osób. Zawarta w programie zachęta do samodzielnej interpretacji wyników badań jest niewłaściwa. Wszelkie interpretacje wyników badań medycznych powinny być przeprowadzane przez lekarzy. Zaplanowano również rozdawanie wśród uczestników breloków z grupą krwi. Nie jest to właściwe, gdyż zawsze istnieje ryzyko przekazania go innej osobie, co w sytuacji kryzysowej może prowadzić do poważnych w następstwach pomyłek personelu medyczno-ratunkowego.

Działalność samorządu powinna koncentrować się na edukowaniu oraz wspieraniu działalności wyspecjalizowanych ośrodków krwiodawstwa i banków szpiku. Zaproponowane w programie działania nachodzą na kompetencje tych jednostek, co nie może być zaakceptowane.